

РЕЦЕНЗІЯ
доктора наук із соціальних комунікацій, доцента Мар'їної О. Ю.
на дисертацію Янь Пен на тему
«Наукові бібліотеки закладів вищої освіти КНР:
розвиток у цифровому суспільстві»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Під впливом цифровізації найзначніші трансформації відбуваються в соціокомунікаційній царині, найбільш чутливої до інновацій. Глобальність цих процесів напряму стосується бібліотек. Їх потенціал посилюється із розгортанням комп’ютеризації, інтернетизації та цифровізації – динаміка та потужність розвитку цифрових технологій сприяє розширенню спектра засобів та способів трансформації бібліотечно-інформаційних структур, обумовлюючи виникнення нових форм та рівнів реалізації бібліотек як впливових суб’єктів інформаційного суспільства, особливо за цифрової фази його розвитку.

Актуальність теми представленого дисертаційного дослідження зумовлена нагальною потребою вивчення особливостей цифровізації наукових бібліотек закладів вищої освіти Китайської народної республіки, розширення їх впливу в мережевому просторі, актуалізації ресурсної складової, запровадження сервісних інновацій, розгортання та реалізації проектів формування інформаційного простору.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації досягається завдяки застосуванню взаємодоповнюючого комплексу методологічного інструментарію: соціокомунікативного, соціокультурного, інформаційного, системного, когнітивного підходів і методів системно-структурного аналізу, компаративного аналізу, контент-аналізу, веб-аналітики, моделювання, та їх відповідністю меті й завданням дослідження.

Представлена наукова розвідка характеризується логікою та послідовністю викладу матеріалів, чіткістю та аргументацією. Структура дисертації відповідає меті, завданням, та відбиває авторську концепцію.

Дисертаційна робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки, які вдало проілюстрували прикладами з практики оригінальне та ґрунтовне дослідження дисертанта.

Приведений наприкінці роботи список використаних джерел з 265 найменувань свідчить про різноманітність ретельно опрацьованої здобувачем джерельної бази. Основний зміст викладено на 192 сторінках, загальний обсяг дисертаційної роботи – 241 сторінка.

Наукова новизна отриманих результатів. Представлена дисертаційна робота Янь Пен вирізняється з-поміж інших бібліотекознавчих розвідок та є спеціальним дослідженням особливостей розвитку бібліотек закладів вищої освіти КНР в інформаційному суспільстві та суспільстві знань.

У роботі вперше комплексно розглянуто сучасний стан наукових бібліотек ЗВО як соціокомунікативної складової інформаційного простору КНР, визначені зовнішні фактори, які впливають на стратегічні напрями їх розвитку; проаналізовано досвід університетських бібліотек щодо формування цифрового освітньо-комунікаційного простору, застосування інноваційних форм і методів інформаційного супроводу наукової та освітньої діяльності університетів та виявлено особливості розвитку наукових бібліотек закладів вищої освіти КНР, визначені основні чинники внутрішнього середовища, що зумовлюють їх трансформацію та сприяють диверсифікації діяльності в цифровому просторі; обґрунтовано науково-методичні засади системної модернізації бібліотек закладів вищої освіти Китаю в напрямі техніко-технологічних, організаційних та управлінських дій, спрямованих на посилення когнітивної складової діяльності бібліотек у цифровому суспільстві; визначено головні тенденції та перспективні напрями розвитку університетських бібліотек Китаю, пов’язані із формуванням комфорtnого середовища роботи з інформацією та знанням; створенням цифрової інфраструктури освітніх комунікацій; розгортанням

інформаційно-аналітичного сервісу, який базується на застосуванні знаннєвих технологій та когнітивної функції бібліотек.

В дисертаційному дослідженні удосконалено концептуальні засади розвитку інформаційно-освітнього сервісу бібліотек закладів вищої освіти Китаю; теоретичні основи формування корпоративної діяльності бібліотек університетів. Подальшого розвитку набули концепція запровадження відкритих архівів; уявлення про тенденції розвитку бібліотек закладів вищої освіти в напрямі диверсифікації їх функцій в цифровому середовищі.

Практичне значення рецензованого дослідження полягає в тому, що основні положення, висновки та рекомендації сприятимуть підвищенню ефективності системи управління й визначення векторів стратегічного розвитку бібліотек закладів вищої освіти України. Теоретичні та методичні положення дисертації слугуватимуть підґрунттям для проведення фахових наукових розвідок. Перспективним є використання результатів дослідження для модернізації професійної підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців. Про це свідчить акт про впровадження, згідно з яким окремі наукові результати представленої дисертаційної розвідки реалізовані при вдосконаленні й оновленні змісту та структури навчальних дисциплін у межах освітніх програм за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа в Харківській державній академії культури.

Повнота викладеного матеріалу дисертації в наукових публікаціях. Аналіз публікацій засвідчив їхню кількісну і якісну відповідність вимогам до оприлюднення результатів дисертаційного дослідження. Зокрема, серед 11 публікацій є: 4 наукові статті (2 — у фахових виданнях України, 1 — у закордонному виданні, 1 — у виданні, що проіндексовано в наукометричній базі Scopus) та 7 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Усі наукові результати та висновки одержані дисертантом особисто. У науковій публікації, підготовленій у співавторстві, авторський внесок дисертанта складає 60 %.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність установленим вимогам щодо оформлення. Структура дисертації Янь Пен підпорядкована логіці дослідження, його меті, основним завданням та включає анотацію, вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, наведено зв'язок роботи з науковими програмами та темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, визначено методологію, висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, представлено особистий внесок здобувача.

У першому розділі **«Науково-теоретичні підходи до функціонування бібліотек закладів вищої освіти у цифровому інформаційному просторі»**, який складається з двох підрозділів, дисидентом, під час всебічного узагальнення підходів українських і зарубіжних науковців до визначення сутності та напрямів діяльності бібліотек закладів вищої освіти, було визначено рівень наукової розробленості проблем адаптації університетських бібліотек до цифрового інформаційного простору. Наголошено, що в КНР діяльність бібліотек закладів вищої освіти досліджується переважно в аспекті розбудови цифрових бібліотечних колекцій та формування програмно-проектних технологій діяльності в цьому напрямі.

У другому підрозділі визначено комплекс наукових підходів та методів наукового пізнання, пізнавальні можливості яких дали змогу всебічно, комплексно та системно дослідити об'єкт і предмет дослідження. Зокрема, комплексне використання соціокультурного та інформаційного підходів, дозволило дослідити модель освіти та інформаційної сфери, яка створена в Китаї.

У другому розділі **«Бібліотеки закладів вищої освіти Китаю на етапі цифровізації суспільства»**, який складається з чотирьох підрозділів, здобувачем було досліджено розвиток та особливості цифровізації наукових

бібліотек в освітньо-комунікаційному просторі КНР; розглянуто систему інформаційних ресурсів університетських бібліотек, проведено вебометричне дослідження обраних сайтів. Обґрунтовано, що бібліотека підкреслює свою фундаментальну роль як складова сучасної освітньої інфраструктури університету, навчальний центр, інформаційно-дослідницька установа, діяльність якої полягає у швидкому, повному та оперативному забезпеченні інформаційних потреб користувачів в інформаційних ресурсах. На основі вебометричного дослідження сайтів 31 бібліотеки університетів КНР визначені їх лідерські позиції у цифровому просторі та здійснена оцінка складу інформаційних ресурсів.

У третьому розділі «Тенденції розвитку бібліотек закладів вищої освіти у цифровому комунікаційному просторі», який складається з двох підрозділів, дисертантом обґрунтовано, що стратегії розвитку бібліотек вищих закладів освіти в світовому інформаційному просторі пов'язані з активним процесом формування цифрових бібліотек, власних бібліографічних і повнотекстових баз даних, налагодженням системи інформаційного сервісу в режимі 24/7; застосуванням сучасних інструментів віртуального доступу до цифрових колекцій університетів. Здобувачем дослідженю напрями диверсифікації діяльності бібліотек закладів вищої освіти Китаю в цифровому суспільстві. Доведено, що розвиток суспільства і освітнього середовища сприяє активному процесу трансформації університетів як осередків освіти і науки.

У загальних висновках підсумовано основні наукові результати дисертаційного дослідження, які доводять, що поставлені мета та завдання дослідження були досягнуті та виконані в повному обсязі.

Список використаних джерел містить перелік ґрунтовних закордонних та українських праць, які стали науково-теоретичною основою даного дисертаційного дослідження.

У додатках розгорнуто представлено дані, які були отримані під час здійснення дослідження та які суттєво доповнюють зміст дисертації.

Загальні висновки до роботи є аргументованими та зваженими.

Відсутність порушення академічної добросерединності. Звіт перевірки тексту дисертації на унікальність за допомогою антиплагіатної системи StrikePlagiarism свідчить про відсутність академічного плаґіату та порушень дисертантом принципів академічної добросерединності.

Таким чином, дисертація Янь Пен повністю відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Високо оцінюючи результати дисертаційного дослідження Янь Пен, задля об'єктивності варто висловити деякі зауваження та побажання:

1) представлена дисертаційна робота, спрямована на системне дослідження проблеми цифровізації бібліотек закладів вищої освіти КНР на етапі цифрового розвитку суспільства, засвідчила плідність цього процесу, проте необхідним також є визначення його проблемних або негативних аспектів;

2) з матеріалів дисертації не зрозуміло якими є показники кількості користувачів бібліотек закладів вищої освіти КНР та показники їх обслуговування у цифровому просторі; наявність цих даних та їх зіставлення з результатами вебометричного аналізу сайтів бібліотек та дослідження їх ресурсної складової поглибило б здобуті результати дослідження.

Наведені недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, а зауваження можуть бути предметом подальших досліджень.

Загальний висновок. Дисертація Янь Пен «Наукові бібліотеки закладів вищої освіти КНР: розвиток у цифровому суспільстві», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності

029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, є завершеною науковою працею, присвячена актуальній тематиці дослідження, виконана на високому науково-теоретичному рівні, має наукову новизну, практичну значущість, містить ряд нових, актуальних та достовірних наукових результатів, які засвідчують складність, систематичність та важливе значення дисертаційного дослідження для бібліотечно-інформаційної сфери діяльності, тому автор дисертації Янь Пен заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Рецензент,
доктор наук із соціальних комунікацій,
доцент, завідувач кафедри
цифрових комунікацій та
інформаційних досліджень

Олена МАР'ЇНА

